

กฎหมายอาญา (ม.๕๙-๑๐๖)

ส่วนที่ ๒ (เหตุผลโทษเป็นต้นไป)

อาจารย์รวินท์ ชัยภักดิ์
บรรยายเนติบัณฑิต สมัยที่ ๓/๙

— ເຢ. ຊື່ —

เหตุผลโทษ

- ความไม่รู้กฎหมาย มาตรา ๖๔
 - คนวิกลจริต มาตรา ๖๕ วรรคสอง (รู้ผิดชอบอยู่บ้างหรือบังคับตนเองได้บ้าง)
 - คนมีนเมา มาตรา ๖๖ (รู้ผิดชอบอยู่บ้างหรือบังคับตนเองได้บ้าง)
 - ป้องกันหรือจำเป็น เกินสมควรแก่เหตุ เกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็น หรือเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน มาตรา ๖๗
- (ต่อ)

เหตุผลโทษ

- ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ระหว่างบุพการี ผู้สืบสันดาน พี่น้องร่วมบิดา มารดาเดียวกัน มาตรา ๓๑ วรรคสอง
- บันดาลโทษ มาตรา ๓๒
- ผู้กระทำความผิดอายุกว่า ๑๕ ปี แต่ต่ำกว่า ๑๘ ปี มาตรา ๓๕
- ผู้กระทำความผิดอายุตั้งแต่ ๑๘ ปี แต่ไม่เกิน ๒๐ ปี มาตรา ๓๖

บันดาลโทษะ

■ หลักเกณฑ์

- ๑. ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม
- ๒. การที่ถูกข่มเหงเช่นนั้น เป็นเหตุให้ผู้กระทำบันดาลโทษะ
- ๓. ผู้กระทำได้กระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะที่บันดาลโทษะ

๑. ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม

■ เหตุอันไม่เป็นธรรม

- ๑.๑ การกระทำอันเป็นการละเมิดกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การกระทำที่ยังไม่ถึงกับชั้นละเมิดกฎหมายก็อาจจะถือว่าเป็นการข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมได้

๑. ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม

■ ๑.๒ การใช้อำนาจตามกฎหมาย

- เช่น ตำรวจจับผู้ต้องสงสัยตามกฎหมายจับ หากผู้จะถูกจับขัดขวางกฎหมายให้อำนาจผู้จับใช้วิธีหรือการป้องกันทั้งหลายเท่าที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๘๓ วรรคสอง เช่นนี้ผู้ถูกจับจะถือว่าตำรวจข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมไม่ได้

๑. ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม

- ๑.๓ ผู้ที่ก่อเหตุขึ้นก่อน หากอีกฝ่ายหนึ่งกระทำการโต้ตอบ กลับจะถือว่าถูกข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมไม่ได้

๑. ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม

- ๑.๔ ผู้ที่สมัครใจเข้าวิวาทต่อสู้ทำร้ายซึ่งกันและกัน จะกระทำการโต้ตอบต่ออีกฝ่ายหนึ่งโดยอ้างว่าถูกข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมไม่ได้

๑. ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม

- ๑.๕ การกระทำโดยจำเป็นตามมาตรา ๖๗ เป็นการกระทำที่เป็นความผิดแต่กฎหมายยกเว้นโทษ จึงถือได้ว่าเป็นการข่มเหงอย่างร้ายแรง ด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมได้

๑.๕ การกระทำโดยจำเป็นตามมาตรา ๖๗

- **ต.อ.** แดงขู่ว่าจะยิงดำ หากดำไม่ใช่ไม้ตีหัวขาว ดำทำตามเพราะกลัวถูกยิง เมื่อดำตีขาวหัวแตก ดำจึงวิ่งหนี ขาววิ่งไล่ตามใช้ปืนยิงดำ ขาวอ้างบันดาลโทสะได้

๑. ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม

- ๑.๖ การพัวพันอยู่ในที่เกิดเหตุ อาจถือว่าเป็นการข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรมได้

เหตุอันไม่เป็นธรรมนั้นต้องร้ายแรง

- เหตุอันไม่เป็นธรรมนั้นต้องร้ายแรง จึงจะอ้างบันดาลโทษได้
หากไม่ร้ายแรงก็อ้างไม่ได้

ถูกข่มเหงโดยอ้อม ก็อ้างบันดาลโทษะได้

- ผู้ถูกข่มเหงอาจมิใช่ผู้ที่ได้รับผลการข่มเหงโดยตรงก็ได้ หากเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับผู้ที่ได้รับผลโดยตรง ก็ถือว่าถูกข่มเหงด้วย เช่น
- ก. ยิงบิดาถือว่าเป็นการข่มเหงบุตร (ฎ.๕๑๘/๒๕๐๐) หรือด่าว่ามารดาเป็นโสเภณีและตายด้วยโรคเอดส์ ถือว่าเป็นการข่มเหงบุตร (ฎ.๒๓/๓/๐/๒๕๔๔)

ถูกข่มเหงโดยอ้อม ก็อ้างบันดาลโทษะได้

- ข. บุตรถูกทำร้ายถือเป็นเหตุข่มเหงบิดาได้ (ฎ.๒๔๑/๒๔๓/๘)
- ค. พี่ถูกทำร้ายถือเป็นเหตุข่มเหงน้องได้ (ฎ.๑๕๓/๓/๒๔๙/๓)

ถูกข่มเหงโดยอ้อม ก็อ้างบันดาลโทษะได้

- ง. น้ำถูกทำร้ายถือว่าหลานถูกข่มเหง (ฎ.๓/๓๙/๒๔๘๒) แต่กรณีที่หลานถูกทำร้าย ศาลฎีกาเคยตัดสินว่าไม่ใช่การกระทำโดยบันดาลโทษะ (ฎ.๑๑๙๖๖/๒๕๕๓)

ถูกข่มเหงโดยอ้อม ก็อ้างบันดาลโทษะได้

- จ. พ่อตาถูกตีบถือว่าเป็นการข่มเหงบุตรเขย (ฎ.๑๔๔๖/๒๔๙๘)
- ฉ. ทำอนาจารภริยา ถือว่าเป็นการข่มเหงสามี แต่**ไม่เป็นการข่มเหงเพื่อนของสามี** หากเพื่อนของสามีช่วยสามีทำร้ายผู้ทำอนาจารจะอ้างบันดาลโทษะไม่ได้ แม้จะเป็นเพื่อนสนิทของสามีของสามีก็ตาม (ฎ.๘๖๓/๒๕๐๒)
- **ข้อสังเกต** ศาลฎีกากล่าวด้วยว่า สามีอ้างบันดาลโทษะได้นั้น เป็นเหตุเกี่ยวกับตัวบุคคล **หาใช้ลักษณะคดีไม่** (กล่าวคือ เป็นเหตุส่วนตัวจึงไม่มีผลถึงเพื่อนของสามี)

ถูกข่มเหงโดยอ้อม ก็อ้างบันดาลโทษะได้

- เข้าไปในบ้านของนางสาว จ. และพยายามจะเข้าไปในห้องนอน เป็นการข่มเหงนางสาว จ. แต่ไม่เป็นการข่มเหงจำเลยที่ ๑ ลูกพี่ลูกน้องของนางสาว จ. เพราะไม่ใช่บุคคลใกล้ชิดอื่นจะก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่แก่จำเลยที่ ๑ ที่จะต้องคอยปกป้องดูแลมิให้ผู้อื่นมาทำร้ายนางสาว จ. (ฎ.๑๔/๒๕๖๒)

บันดาลโทษะ

■ หลักเกณฑ์

- ๑. ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม (อธิบายไปแล้ว)
- ๒. การที่ถูกข่มเหงเช่นนั้น เป็นเหตุให้ผู้กระทำบันดาลโทษะ
- ๓. ผู้กระทำได้กระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะที่บันดาลโทษะ

๒. การที่ถูกข่มเหงเช่นนั้น เป็นเหตุให้ผู้กระทำ บันดาลโทษะ

- การข่มเหงนั้น ต้องเป็นเหตุให้ผู้กระทำบันดาลโทษะ กล่าวคือเกิด
อารมณ์โกรธขึ้นมา และขาดการใช้เหตุผลควบคุมดังเช่นปกติธรรมดา
- การพิจารณาว่าผู้กระทำบันดาลโทษะหรือไม่ ต้องพิจารณาจาก
จิตใจของผู้กระทำ ความผิคนั้นเองว่าเขาบันดาลโทษะหรือไม่
ไม่พิจารณาเปรียบเทียบความรู้สึกของบุคคลทั่วไปในฐานะอย่างเดียวกับ
ผู้กระทำ (ต่างจากเหตุอันไม่เป็นธรรม ซึ่งต้องวินิจฉัยเปรียบเทียบ
ความรู้สึกของคนธรรมดาทั่วไป)

๒. การที่ถูกข่มเหงเช่นนั้น เป็นเหตุให้ผู้กระทำ บันดาลโทษะ

- เช่น หากวิญญูชนถูกกระทำถึงขนาดนั้นย่อมนโกรธ แต่จำเลยเป็นคนควบคุมสติอารมณ์ได้เหนือกว่าคนทั่วไป จำเลยไม่โกรธ เช่นนี้หากจำเลยกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงขณะที่ตนไม่โกรธ จำเลยก็อ้างบันดาลโทษะไม่ได้

๓. ผู้กระทำได้กระทำความผิดต่อผู้ชมเหงในขณะบันดาล โทษะ

- ในขณะบันดาลโทษะ หมายถึง ในระหว่างยังบันดาลโทษะอยู่
- ดู ฎ.๑๒๖๐/๒๕๑๓ ศาลฎีกาอธิบายคำว่า ในขณะนั้น ตามมาตรา ๓๒ มิได้หมายความว่าต้องเป็นขณะเดียวกันกับการชมเหงและบันดาลโทษะ การกระทำความผิดต่อผู้ชมเหงในระยะเวลาต่อเนื่องอย่างกระชั้นชิดในขณะที่ยังมีโทษะรุนแรงอยู่ก็นับว่าเพียงพอแล้ว

ข้อสังเกต

- (๑.) ศาลฎีกากล่าวว่า “หากได้กระทำต่อผู้ที่ช่มเหงในระยะเวลาต่อเนื่อง กระชั้นชิดกันแล้ว” หมายถึง การกระทำความผิดต่อผู้ช่มเหง ในระหว่างที่ยังบันดาลโทษอยู่นั่นเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ “**ในระหว่างที่ยังโกรธอยู่**” นั่นเอง
- (๒.) บรรทัดฐานจากฎีกานี้ก็คือ การช่มเหงภริยาก็ถือเป็นการช่มเหงสามีด้วยเช่นกัน
- (๓.) ฎ.๓๒๖๒/๒๕๖๖ ก็ใช้คำว่า “จำเลยทำร้ายผู้ตายซึ่งเป็นผู้ช่มเหงในช่วงเวลาที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่ผู้ตายช่มเหงจำเลย”

๓. ผู้กระทำได้กระทำความผิดต่อผู้ชมเหงในขณะบันดาล โทษะ

- หลักในการวินิจฉัยว่าเป็นความผิดในขณะบันดาลโทษะหรือระงับโทษะได้แล้วหรือยัง ต้องวินิจฉัยเปรียบเทียบความรู้สึทของบุคคลท่วไปในฐานะอย่างเดียวกับผู้กระทำว่าบุคคลท่วไประงับโทษะได้แล้วหรือยัง

๓. ผู้กระทำได้กระทำความผิดต่อผู้ชมเหงในขณะบันดาล โทษะ

■ เช่น แดงแทงดำบาดเจ็บ ดำรู้ตัวทันทีว่าถูกแทงมีบาดแผลที่ปาก แต่ดำยังไม่เกิดโทษะ ต่อมาเมื่อกลับบ้าน ดำมาส่องกระจกดูเห็นปากแหว่งหมด จึงเกิดโทษะขึ้นมาและใช้มีดไล่ฟันแดงซึ่งอยู่บริเวณนั้นตาย เช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยบันดาลโทษะ ตามมาตรา ๓๒ เพราะเมื่อเหตุชมเหงแล้วไม่โทษะเสียในตอนนั้น เมื่อมาโทษะทีหลังจะอ้างบันดาลโทษะไม่ได้ (ฎ.๑๔๓/๒๔๘๓)

๓. ผู้กระทำได้กระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะบ้านศาล โทสะ

- ข้อสังเกต (ฎ.๑๔๓/๒๔๘๓) ถึงขนาดที่จำเลยเดินกลับมาได้ ก็ต้องถือว่าคนทั่วไปในฐานะอย่างเดียวกับจำเลยย่อมระงับโทสะได้แล้ว ดังนั้นจำเลยจึงอ้างบ้านศาลโทสะไม่ได้

๓. ผู้กระทำได้กระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะบันดาล โทษะ

- สามีไปมีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับหญิงอื่น แต่ภริยาทราบเรื่องแล้ว
ประมาณ ๓ ถึง ๔ เดือน

การกระทำโดยบันดาลโทษจะต้องเป็นการกระทำต่อ ผู้ชมเหง หากกระทำต่อผู้อื่นจะอ้างบันดาลโทษไม่ได้

- **ต.อ.** แดงยิงดำแล้ววิ่งหนีไป ดำโกรธจึงวิ่งไล่ตาม พบแดงยืนอยู่กับขาว บุตรของแดง ดำยิงแดง อ้างบันดาลโทษได้ เพราะแดงคือผู้ชมเหง แต่ถ้าดำยิงขาวด้วย จะอ้างบันดาลโทษไม่ได้ เพราะขาวบุตรของแดง มิใช่ผู้ชมเหงดำ
- แต่ถ้าขณะที่แดงยิงดำนั้น ขาวบุตรของแดง พัวพันอยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุ สนับสนุนให้แดงอีกเหิมขึ้น ถือว่าขาวเป็นผู้ชมเหงดำด้วย การที่ดำยิงขาวจึงอ้างบันดาลโทษได้ (ฎ.๑๗๐๔/๒๕๑๘, ๘๘๘๒/๒๕๖๑)

การกระทำโดยบันดาลโทษะ vs. การกระทำโดยพลาด

- การกระทำโดยบันดาลโทษะต่อผู้ช่มเหง แม้พลาดไปถูกบุคคลที่สาม ซึ่งถือว่าผู้กระทำมีเจตนาโดยพลาด ตามมาตรา ๖๐ ต่อบุคคลที่สาม แต่ก็อ้างบันดาลโทษะในการที่ผลเกิดแก่บุคคลที่สามได้เช่นกัน
- หลักก็คือไม่พลาด อ้างบันดาลโทษะต่อผู้ช่มเหงได้ เมื่อพลาดไปถูกบุคคลที่สามก็ย่อมอ้างบันดาลโทษะต่อบุคคลที่สามได้ (ฎ.๑๖๘๒/๒๕๐๙)

การกระทำโดยประมาทจะอ้างบันดาลโทษะไม่ได้

- บันดาลโทษะ ต้องเป็นการกระทำโดยมี**เจตนาธรรมดา** กล่าวคือเจตนาประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผล หรือพลาด ประกอบด้วย**เจตนาพิเศษ** กล่าวคือ มีเหตุจงใจในการกระทำความผิด เพราะถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม
- ด้วยเหตุนี้ การกระทำโดย**ประมาท** จะอ้างว่ากระทำไปเพราะถูกข่มเหงไม่ได้

การกระทำโดยประมาทจะอ้างบันดาลโทษไม่ได้

- **ต.อ.** แดงถูกตำข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม ตำรวจจึงหยิบปืนมาเช็ดถูทำความสะอาดในลักษณะข่มขู่ตำ ปืนลั่นไปถูกตำตาย แดงประมาทและผิดมาตรา ๒๙๑ จึงอ้างบันดาลโทษไม่ได้

การกระทำทรัพย์สินของผู้เช่าเหม การกระทำต่อเสรีภาพ ของผู้เช่าเหม

- การกระทำผิดโดยบันดาลโทษะ ปกติกก็ได้แก่การกระทำต่อร่างกาย หรือชีวิตของผู้เช่าเหม อย่างไรก็ตาม การกระทำทรัพย์สินของผู้เช่าเหม การกระทำต่อเสรีภาพของผู้เช่าเหม ก็อ้างบันดาลโทษะได้

การกระทำทรัพย์สินของผู้เช่าเหม การกระทำต่อเสรีภาพ ของผู้เช่าเหม

- ต.อ. แดงแก้งดำด้วยการเอาก่อนอิฐขว้างใส่กระจกรถยนต์ของดำและวิ่งหนีไป ดำโกรธและระหว่างที่โกรธอยู่ ดำจึงเอาก่อนอิฐขว้างกระจกรถยนต์ของแดงที่จอดอยู่แตกเสียหาย ดำอ้างบันดาลโทสะในการกระทำให้เสียทรัพย์สินของแดงได้

การกระทำทรัพย์สินของผู้เช่าเหม การกระทำต่อเสรีภาพ ของผู้เช่าเหม

- ต.อ. แดงเช่าเหมดำแล้ววิ่งหนีไปหลบซ่อนตัวอยู่ในห้อง ดำโกรธและระหว่างที่ยังโกรธอยู่ ดำปิดประตูใส่กุญแจขัดแดงไว้ในห้อง ดำอ้างบันดาลโทษะในการหน่วงเหนี่ยวกักขังแดงได้

การกระทำผิดโดยบันดาลโทสะ และกระทำผิดโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

- ท่านอาจารย์จิตติ ติงศรัทิย์ อธิบายไว้ว่า “ข้อแตกต่างระหว่างไตร่ตรองไว้ก่อน กับการกระทำโดยบันดาลโทสะตามมาตรา ๓๗ จึงอยู่ตรงที่ว่า เมื่อเกิดเหตุชုံมเหงแล้วผู้กระทำผิดบันดาลโทสะขึ้นระหว่างเลื่อรื้อนอนอยู่จน**ไม่มีโอกาสไตร่ตรองทบทวน**เสียก่อน ส่วนการกระทำโดยไตร่ตรองไว้ก่อนนั้นกระทำโดยได้**คิดทบทวนแล้ว** แม้จะยังไม่หายโกรธสิ้นโทสะเสียทีเดียว บันดาลโทสะกับไตร่ตรองไว้ก่อนจึงไปด้วยกันไม่ได้เพราะเหตุนี้”